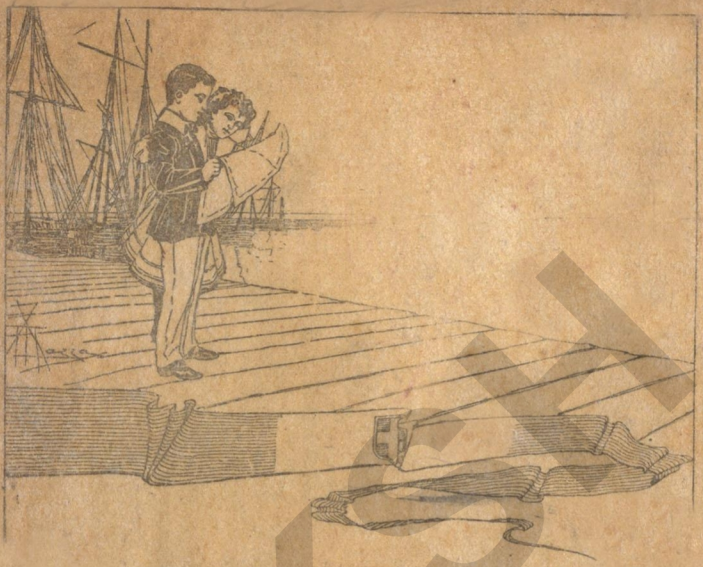

ABETARI

PËR FMIT QI MËSOJNË

SHQIP-ITALISHT

IL SILLABARIO

PER I BAMBINI CHE STUDIANO

ALBANESE-ITALIANO

Për mësimoret e Shqipërië

Per le scuole d'Albania

ANTONIO VALLARDI, EDITORE

MILANO - GENOVA - ROMA - NAPOLI

BKSH

ABETARI

PËR FMÎT QI MËSOJNË

SHQIP-ITALISHT

IL SILLABARIO

PER I BAMBINI CHE STUDIANO

ALBANESE-ITALIANO

Për mësimoret e Shqipëriës

Per le scuole d'Albania

BKSH

MILANO - ANTONIO VALLARDI - EDITORE
Via Stelvio, 2

MILANO Via S. Margherita, 9 | GENOVA P.ª Font. Marose, 14 | ROMA Corso Vitt. Em., 35 | NAPOLI Via Roma, 37-38

Proprietà Letteraria

Milano. Coi tipi dello Stabilim. dell'Editore Antonio Vallardi
15-I-912 (*cm.v*).

AVVERTENZA.

Il maestro deve rivolgere tutta la sua attenzione al c, *al* g *e alla* z *italiana.*

Il giovinetto può facilmente confondersi nella pronunzia di queste tre lettere.

La lingua albanese ha adottato il k *per esprimere il* ca che chi co cu *italiano. Per* cia cie ci cio ciu *l'albanese scrive: ça çe çi ço çu. Per* ga ghe ghi go gu *scrive: ga ge gi go gu. Per* gia gie gi gio giu *scrive: xha xhe xhi xho xhu.*

La zz *raddoppiata corrisponde al* c *degli albanesi.*

La z *semplice italiana si trascrive in albanese con la lettera* x, *mentre la* z *albanese ha il suono dell'* s *dolce come in* rosa.

VREMJE.

Mesuësi do t'a vënë gjith mênden në shkronjat c, g *e* z *italishte. Në shqyptim të ktyne djali mundet udobisht me u ngatërrue.*

Gjuha shqype ka marrë shkronjën k *per me shqypëtue:* ca che chi co cu, *t'italishtes. Për* cia cie ci cio ciu *shqypëtari shkruën: ça çe çi ço çu. Për* ga ghe ghi go gu*: ga ge gi go gu. Për* gia gie gi gio giu*: xha xhe xhi xho xhu.*

N'italishte zz *e dyzuëme i pergjegjë* c *të shqyptarëve.*

Z italishte nepershkruhet në gjnhë shqype me shkronjën x, *në vënt qi shkronja* z *e shqypes ka zânin e* s *s'âmbëlë t'italishtes, si me thânë në fjalën* rosa.

Alfabeto ital.		*Abetë* shqype			*Pronunzia* Shqyptim
a	A	*a*	*a*	Ancona	*Ankona*
b	B	*b*	*bi*	Bologna	*Bolonja*
c	C	*ç*	*çi*	Cuneo	*Kuneo*
d	D	*d*	*di*	Desio	*Dezjo*
e	E	*e*	*e*	Empoli	*Empoli*
f	F	*f*	*ef*	Finale	*Finale*
g	G	*xh*	*xhi*	Genova	*Xhenova*
h	H	*h*	*ak*	Hône	*Hône*
i	I	*i*	*i*	Italia	*Italja*
j	J	*j*	*je*	Jesi	*Jezi*
l	L	*l*	*el*	Legnago	*Lenjago*
m	M	*m*	*em*	Milano	*Milano*
n	N	*n*	*en*	Napoli	*Napoli*
o	O	*o*	*o*	Osimo	*Ozimo*
p	P	*p*	*pi*	Pisa	*Piza*
q	Q	*k*	*ku*	Qualiano	*Kualiano*
r	R	*r*	*er*	Roma	*Roma*
s	S	*s*	*es*	Siena	*Sjena*
t	T	*t*	*ti*	Torino	*Torino*
u	U	*u*	*u*	Udine	*Udine*
v	V	*v*	*vi*	Venezia	*Venecja*
z	Z	*z*	*zeta*	Zara	*Xara*

BKSH

Abetë shqype		**Shqypëtim** Pronunzia	**Tregime** Esempi
a	A	*a it.*	Ari
b	B	*b* »	Bari
c	C	*zz* »	Cjapi
ç	Ç	*c* » *in* cera	Çuni
d	D	*d* »	Dora
dh	Dh	*delta greco*	Dhia
e	E	*e it.*	Elbi
ë	Ë	*e, eu francese*	Është
f	F	*f it.*	Fjala
g	G	*g it. duro*	Guri
gj	Gj	*quasi ghi it. in* ghianda	Gjiaku
h	H	*h francese aspirata*	Hâna
i	I	*i it.*	Ishulli
j	J	*i it. come in* aio	Janina
k	K	*c it. duro*	Kali
l	L	*l it.*	Lopa
ll	Ll	*l grossa polacca*	Llomi
m	M	*m it.*	Molla
n	N	*n* »	Nata
nj	Nj	*gn* »	Njeriu
o	O	*o* »	Ora
p	P	*p* »	Pata
q	Q	*quasi* chi *it. in* chiaro	Qêni
r	R	*r debole it. in* pera	Râna
rr	Rr	*r forte it. in* rosa	Rrasa

PASH

Abeë shqype		**Shqypëtim** Pronunzia	**Tregime** Esempi
s	S	*s it.*	Sopoti
sh	Sh	*sc* » *in* scena	Sharra
t	T	*t* »	Tufa
th	Th	*theta greco*	Thika
u	U	*u it.*	Udha
v	V	*v* »	Vapa
x	X	*z* » *in* zero	Xânësi
xh	Xh	*g* » *in* già	Xhoka
y	Y	*u francese*	Ylli
z	Z	*s it. in* rosa	Zâni
zh	Zh	*j francese*	Zhaba

BKSH

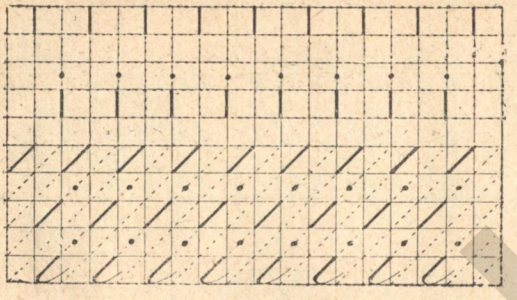

i

i *i* *i* *i* *i*

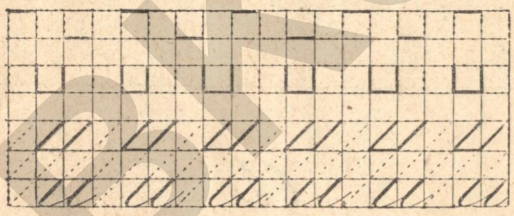

u

u *u* *u* *u* *u*

i *u* *i*

DKSH

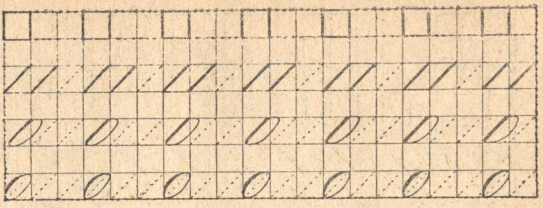

o

o *o* *o* *o* *o*

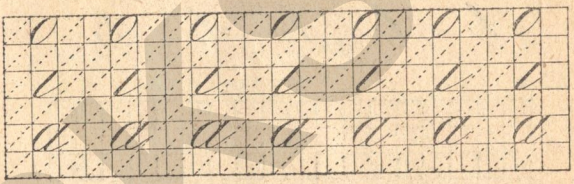

a

a *a* *a* *a* *a*

i *u* *o* *a*
u *o* *a* *i*
o *a* *i* *u*
a *i* *u* *o*

BISH

io io io

a io a io a io

a ia a ia a ia

e

e e e e e

a e i o u

e i a o u

o e i u a

BKSH

Il maestro, additando al bambino la figura dello scolaro seduto chiede: — Che cosa vedi? Che cosa fa quel bambino?..

Msoj-si tu ja diftue djalit fytyrën e nxânësit ndejun, e pvetë: — ç'ka shef? ç'ka bân ai djalë?..

o *ò* (1)

o *o* *o* *o* *o*

ò *ò* *ò* *ò* *ò*

o *ò*

e *è* (2)

e *e* *e* *e* *e*

è *è* *è* *è* *è*

e *è*

(1) Kjò *o* âsht e haptë si në fjalët: còrno (brinë), pòrta (derë). — E para *o* âsht e mylltë sì në fjalët: orso (harushë), noce (arrë).

(2) Kjò *e* âsht e haptë si në fjalën: erba (bar). — E para *e* âsht e mylltë si në fjalën: pera (dardhë). — Pozzo (pus), pòrta (derë), leone (luâ), finestra (dritore).

BKSH

uo ua ue ui

au eu

ia ie io iu

io ia ie

ai ei oi

io aio aia

BKSH

1, ruota (rruota) rrotë; 2, quadro (kuadro) korë; 3, quaglia (kualja) shkurtë; 4, aquila (akuila) shqype; 5, piede (kambë); 6, fiore (lule); 7, piuma (pupulë); 8, fiasco (fiasko) kungullë.

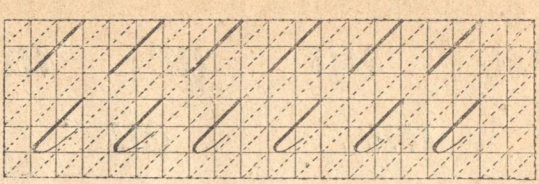

li

li lu lo le la

il ul ol el al

a la, a le, a li, lu i, le i, e li,

io le, el le, el la, e li a.

la *à*(*) *le ali.*

il *à le ali.*

e li a è.... io le è....

il *è.... lo* *è....*

1, mosca (moska) mizë; 2, corvo (korvo) korp; 3, quaderno (kuaderno) katërshore; 4, staccio (staço) sitë.

* kjò à ka forcën e të mrâmes *a* në fjalë: atà.

RKSH

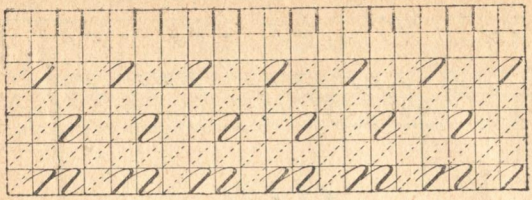

na

na ne ni no nu

an en in on un

u no, lu na, en ne, ne o,

na no, li no, la na, li na, le na,

no ia, in no, ni no, no lo,

ni na, an no, ie na, ni lo, no la,

O lo na, li ne a, le o ne

la *à la lana.*

io ò un*

il le o ne è . . . . il li no è u na . . .

1, pecora (pekora); 2, agnello (anjello) kinj.
* Shih vermjen qi pak para bâme përmbi à (kà).

BKSH

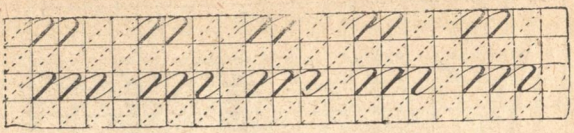

me

me mi mo mu ma
em im om um am

ma no, ma le, la ma, lu me, mu li no,
ma ni, ma li, la me, lu mi, mu li ni,
no me, me lo, me la, mi na, ma ia le,
no mi, me li, me le, mi ne, ma ia li,
el mo, ol mo, uo mo, li ma, li mo ne,
mu lo, mo ni le, uo mi ni, a ni ma le.

ni no à u na me la. il me lo è un....
Nini ka nji mollë. Molla âsht nji....

il *à la la ma* (thika kà tehin).

il ma ia le è un a ni ma le (thiu âsht nji....)

il mi o no me è.... (êmni i em âsht....)

ni no è un uo mo. ni na è u na....
Nini âsht nji njeri. Nina âsht nji.

Msojsi t'a ketë për kujdes me ja dhânë djalit veshtrimin e fjalës huëj.

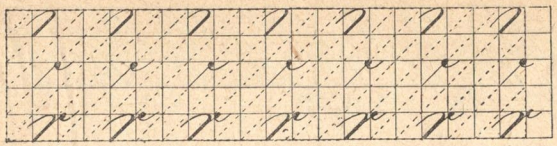

ro

ra ro re ri ru
ar or er ir ur

ro ma, ra mo, re mo, re ma re,
re no ra na, li ra, a ra re,
o ra, mo ro, re na, a re na,
na ri, li ma re er ro re,
er ra re, mi ra re
ru mi na re, am mi ra re,

ar ma, ur na, or ma, ir ma, ar no,
or lo, ur lo, or la re, ur la re, or na re.

la e la rù mi na no.

le àn no i ra mi. il ma re è...

1, pecora; 2, vacca (vaka) lopë; 3, le piante o gli alberi (pêmët a drunjet).

Nota. - L'insegnante, che volesse insegnare contemporaneamente l'albanese e l'italiano, invece di andar oltre potrebbe passare a pag. 49, 50, 51 alle lettere albanesi *j*, *r*, *rr*, *ll*, *ë*, *y*.

BKSH

va

vu vo ve vi va
uv ov ev iv av

vi a, vi vo, vi va, vi no, ri va, ne ve,
la na, na ve, na vi, ve na, ve ro, le va,
ve la, ve la, vi le, vi ve re, la va re,
la vo ro, vì mi ni, ri va le, ve la re,
ri ve la re, Ve ro na, o li vo, ro vi na re,
ve le no, av ve le na re, va le re, va lo re,
av va lo ra re, av vi li re, av vi va re.

la ne ve, il vi no, il ve lo.

io mi la vo le ma ni.
le na vi àn no le ve le.

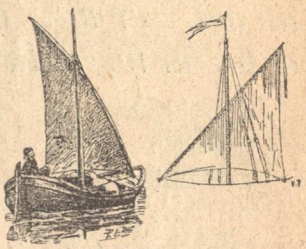

il ma no va le la vo ra.
ro mo lo la vo ra.

1, barca a vela (barka a vela) anië me pëlhurë; 2, vela; 3, manovale (argàt).

la a va l'a va *lo a vo l'a vo*
la ala l'ala *lo o ro l'o ro*
la o ra l'ora *lo o vo l'o vo*
la u va l'uva *lo a mo re l'a mo re*
la a ve na l'a ve na *lo a va ro l'a va ro*
la a ni ma l'a ni ma *lo o no re l'o no re*
lo a mo l'a mo *lo o li vo l'o li vo*
lo a ni ma le l'a ni ma le

la *, il* *e il*

àn no le a li e vo la no.
(kan pupulat e fluturojnë).

lo uo mo à *. il*

il *, la* *àn no 4 . . . .*

i vi vo no in ma re.

1, rondine; 2, colombo; 3, merlo; 4, due piedi; 5, bue; 6, cavallo; 7, pecora; 8, pesci: — dallëndyshë - pllump - mullîë - dy kâmbë - kâ - kâl - dele - peshq.

ti

ti ta tu to te
it at ut ot et

vi te, vi ta, li te, re te, no vi tà, ti no, ta na, me tà, mu to, tà vo la, na to, no to, no ta, to ro, ti ra re, al to, al ta re, un to, ar ma ta, al to, te la io, mo ne ta, no ta re, ot to, ve ri tà, tè ne ro, mè ri to, or to, or to la no, ro to la re, ur to, ur ta re, ur ta to, on ta no, ùl ti mo.

mi na mi na re mi na to re
mu ro mu ra re mu ra to re

il mu ra to re a do pe ra la

to ni no è na to a ro ma.

to ni no è ro ma no.

i *ti ra no la*

1, cazzuola (kacuola) mistrië; 2, cavalli (kavalli) kuaj; 3, carrozza (karoca) koçië.

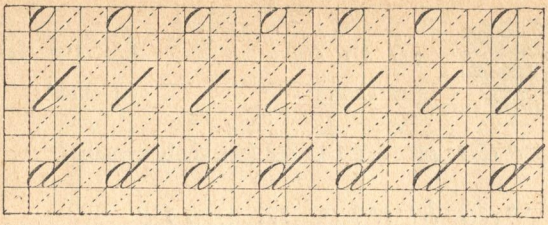

do

do da de di du

od ad ed id ud

ni do, da re, do te, ad dio, di ta le, da ta, da do, du ro, o d ore, u di re, di o, di to, ad di ta re, do no, do na re, id di o, no do, an no da re, mo do, lo do, lo da re, rì de re, de mo li re, du ra tu ro, e re di ta re, o do rà re.

io vedo 3 dadi.
un shoh 3 zare.

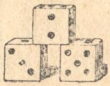

la *à 5 dita;* *anno... dita.*
kà pêsë gishta;

1, dadi (zare); 2, mano (do); 3, due mani (dy duur).

PKST

io ve do.... *tu ve di....*
(un shoh) (ti sheh)

io ve do la ta vo la (un shoh drrasën).

io ve do le na vi in ma re.
(un shoh aniat në detë).

ài tu ve du to il ma re?
(a e ke pamun ti detin?)

mi ra te: il *è le va to.*
(shikjoni-e diellin: ka a lemun).

io o do.... *tu o di....* *ieri*
(un ndiejj....) (ti ndien....) (dje)

u di va.... *do ma ni u dirò....*
(ndiejshe....) (nesër do t' ndiejj....)

do ma ni u di re mo....
(nesër kemi me ndië....)

o di ru mo re?...
(a ndien zhurmë?...)

io o do ro....
(un marr erë....)

1, occhio (okjo) sŷ; 2, sole (*o*jell); 3, orecchio (orekjo) vesh; 4, naso (nazo) hundë.

BKSH

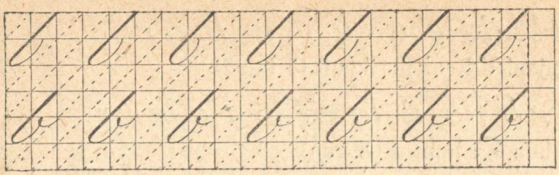

ba

ba be bi bo bu
ab eb ib ob ub

bo a, tu bo, dè bi to, ba u le,
bu e, am bo, bé ve re, ba ri le,
be ne, bu io, ba da re, ba di le,
be re, ro ba, dé bo le, bà ve ro,
ba va, al ba, à bi to, a bi ta re,
bi le, nu bi, be la re, im bu to,
be ne di re ab ba ia re.

il *la vo ra . . . .*
(katundari punon....)

io non be vo vi no.
(un s'pij vênë)

le nu bi ve la no la lu na (rê 't mlojnë hânen).

1, contadino (kontadino) katundàr.

Pkst

ub bi di te e sa re te fe li ci
(ndigjoni e keni me kênë të lumë).

e ve li na à la va to l'à bi to
(Evelina ka lamun petkun).

do ve a bi ta te? (Ku rrini me shpië?)

il vi no non fa be ne (vêna nuk bân mirë)

la *pro du ce lat te*
(delja bân qumësht)

il *ab ba ia*
(qêni lehë).

il bu e à *e*
(kau kaa dy brina e katrë kâmbë)

ve di? il bu e ti ra l'
(a sheh? kau ngrehë parmëndën)

il bu e la vo ra ed è un a ni ma le u ti le. tu de vi a ma re il bue.
(kau punon e âsht nji shtâsë e dobiëshme. ti do t'a duësh kaan).

1, pecora; 2, cane; 3, bue che tira l'aratro; 4, due corna; 5, quattro piedi; 6, aratro.

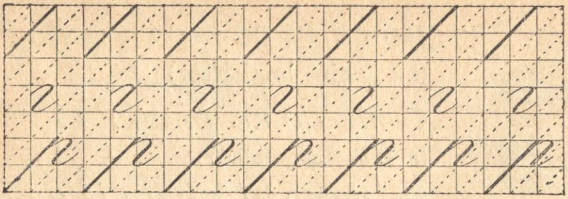

pe

pe	*pi*	*po*	*pu*	*pa*
ep	*ip*	*op*	*up*	*ap*

pe pe, pi pa, pa pa, pa vo ne, pò ve ro,
pa pà, lu po, pe na, po de re, ìm pe to,
pa ne, pe lo, pu ro, ri pa ro, bì pe de,
do po, pa ri, pi va, pa du le, pò po lo,
to po, pa lo, po mo, pa la to, vì pe ra,
po, po ma ta, ri pa ra re.

io a mo il pa pà; tu a mi il pa pà.
(un due taten; ti don taten).

il lu po è un a ni ma le.
(ujku âsht nji shtasë).

do ve vi ve il lu po? (kû jeton ujku?)

BKSH

do ve vi vo no i ro spi?
(kû jetojnë bretkocat?)
ve di do ve vi vo no?
(a sheh kû jetojnë?)
io ve do il pa du le do ve....
(un shoh knetën kû....)

pe ne, be ne; to po, do po; be re, pe re; la pe na, le pe ne; il be ne, i be ni; il to po, i to pi; la pe ra, le pe re; il pe ro, i pe ri.

le pe re (dardhat).

i pe ri (dardhat).

il pò ve ro re na to è un uo mo pò ve ro e to ni- no lo a iu ta.

do na te ai pò ve ri e di o vi be ne di rà.

(i shkreti Renato âsht njeri i vobek, e Tonini i ndihmon. Falni të vobekëve e keni me kêne të lumë).

1, padule; 2, pere; 3, peri; 4, il povero.

PKSH

no ve ro spi vi-
vè va no bène in
un pa du le; ma
àn no vo lu to an-
da re in ma re.
ap pe na ar ri va ti un a ni ma le
ma ri no li di vo rò.
pò ve ri ro spi!

Nândë bretka jetojshin mire në nji knetë; por deshtën me vojtë në detë. Saa mërrinë nji shtâsë detiti përpini.

Të shkretët bretka!

No mi di a ni ma li.

(Emna shtâsësh).

bu e, (kaa) *vi tel lo,* (viç) *to po,* (mî) *le o ne,* (luâ)

à ni tra, (rikë) *à qui la.* (shqype)

to ni no è am ma la to. po ve-

ret to! (Tonini âsht i smuntë i shkretëthi!)

fu

fu fo fa fe fi
uf of af ef if

ef fe, fa va, fe ri re, af fa ma to,
fe de, fu ne, fi da re, af fà bi le,
fa me, fu mo, fu ma re, fu ma to re,
fo ro, fa re, fe de le, in fe de le,
fa ro, fi lo, fi la re, fi la to io,
fa lò, re fe, fi ni to, in fa ri na to.

il *è un a ni ma le fe de le.*
(qêni âsht nji shtâsë besnike).

tu de vi fa re il tu o do ve re.
(ti do të kryyjsh detyrën t'ânde).

la li na fi la il li no (Lina tier linin).

1, cane.

la li na la vo ra. la li na a dò pe ra il fi lo e il di ta le. im pa ra an che tu a la vo ra re co me le i. il la vo ro è un do- ve re per tut ti.

(Lina punon. Lina përdoron pênin e ngizhden. Xên edhè ti me punue si ajò. Puna âsht nji detyrë për të gjithë.

No mi di àl be ri.

(êmna drunjësh).

pe ro (dardhë), *me lo* (mollë), *vi te* (hardhië), *o li vo* (ullû), *piop po* (plep), *fi co* (fik).

il pe ro fa le pe re (dardha bân dardhat).

il me lo fa le me le (molla bân mollat).

l' o li vo dà le o li ve (ullini ullîjt).

Nota. - Qui pure l' insegnante potrebbe fermarsi e saltare a pag. 52, 53 alle lettere albanesi *s*, *z*, *c*, *x*.

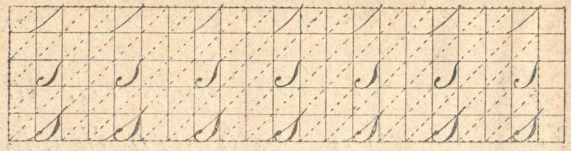

S

so	**sa**	**se**	**si**	**su**
os	**as**	**es**	**is**	**us**

as se, es sa, es so, se de re, se du to,
as so, os so, se ta, sa po re, sa li va,
so da, ro sa, va so, se re no, sà ba to,
mu so, sa lu te, sa po ne, te so ro, ì so la,
i so la to, to sa re, a bu so, sa po ri to,
fu so, av vi so, av vi sa re, so na to re,
sa lu ma io, ro so la re, be ne vi so,
sì bi lo, si bi la re, as sa po ra re,
av vi sa to re, de si de ra to.

io so no.... tu se i.... to ni no è....
(un jam.... ti jee.... Tonini âsht....)

il *graffia* (maca gërrishtë).

il li mo ne è à ci do (limoni âsht i tharbët).

1, gatto.

il ser pen te è un a ni ma le di ve le no.
(gjarpni âsht nji shtasë me helm.)

il dri no è un . . . (drini âsht nji...)

la ro sa è o do ro sa. (trëndafillja âsht e erëshme).

le i so le so no in ma re. (ishullat janë në detë).

il so ma ro è quie to. (gomari âsht i paqtë).

li no e ce ci lia fuggono se vedono un animale. un dì videro un asino che correva e vol le ro scap pa re, ma . . .

Lini e Çilia ikin kurë shohin ndonji shtasë. Nji ditë pane nji gomar qi ngate e deshtnë me ikë, por....

Che sa rà av ve nu to a Li no e a Ce ci lia men tre fug gi va no? Caddero.

C'ka do t'i ketë nodhë Linit e Çiles kuur ikshin? u rrëxuën.

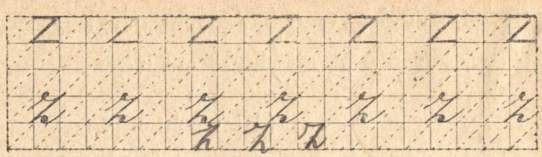

Zz

zi zo zu ze za
iz oz uz ez az

vi zi, zi na le, az zi mo, ze ro,
vici xinale acimo xero

a iz za re, za ba io ne,
aicare xabaione

na za re no, da zi, al za re,
naxareno daci alcare

or za ta.
orxata.

lo zi o mi do nò u no zù fo lo.
(ungji më fali nji zumare).

BKSH

lo zu fo lo è di . . . . (zumar-ja âsht....)

io ve do un na re . . . .

e l' ò do so-

(un po shoh nji blegtuer e po e ndiej tue i raa....)

ze no è pu li to e buo no.
(Xeno-ja âsht i dlirtë e i mirë).

la sa lu te è un gran be ne.
(shendetja âsht nji e mirë e madhe).

ie ri sta vo po co be ne.
(djè nuk ishe shum mirë).

o ra il ma le se n' è an da to.
(tash e liga ka ikun).

io be vo al la tu a sa lu te.
(un po pij për shëndetin t'ânt).

BKSH

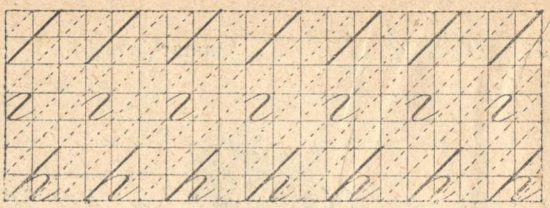

ho* = *ò*; *ha* = *à*; *han no* = *àn no

io ho du e ma ni. (un kam dy duur).

u na ma no ha 5 di ta.
(nji dorë ka pêsë gishta).

du e ma ni han no 10 di ta.
(dy duur kan dhetë gishta).

oh! ah!

oh! ce ci li o si è ta gli a to la ma no. (oh! Çeçili ka prerë dorën).

la te re sa è ve do va. (Terezja âsht e vejë).

il pò ve ro li no è òr fa no.
(Lini i shkretë âsht i vorfën!)

Nota. - Prima di procedere oltre l'insegnante potrebbe passare alla pag. 54, 57 alle lettere albanesi: *h*, *k*, *g*, *q*, *gj*, *ç*, *xh*, *dh*, *th*.

BKSH

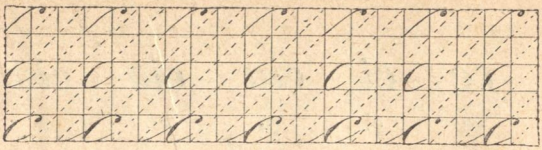

ca	***co***	***cu***	***che***	***chi***
ka	ko	ku	ke	ki

cu na, fi co, ca de re, ac ca de re, sè co-lo, fa ti che, fa ti ca re, co da, co va re, co va ta, an ti co, pe co ra io, ca ne, al-cu no, ca te na, co to ne, a cù le o, ba-co, chi na re, che ta re, co mu ne, ac co-mu na re, ba chi, a mi che, cù mu lo, ac cu mu la re, su co, zò ti co, ac cu di re.

***C**hi ha un a mi co, ha un te so ro.*
(kush ka nji mik kà nji vizarë).

***C**a te ri na la vo ra sem pre.*
(Katrina punon gjith-herë).

***i** fi chi so no dol ci.* (fiqt janë t'ambëlë).

***il** co to ne è u na....* (pambuku âsht nji....)

***i** se co li non si con ta no.* (shekujt nuk njehen).

ce	ci	cia	cio	ciu
çe	çi	ça	ço	çu

ce ci, pe ce, lu ce, ci ma, ci cu ta, ci ca-la, ci mi te ro, ac ce so, ci ba re, ri ce-vu ta, ce dé vo le, ce so ie, ce tà ce o, fi-du cia, cie co, ciu co, au da cia, ba cio, ba cia re, uc ci so, uc cì de re.

Ca ro pa pà,

la non na m' in vi ta a pran zo.
Sa rò a ca sa ver so se ra.
Ti dò un ba cio.

il tu o
de cio.

At i dashun,

Tatmadhja po me thërrèt për drekë. Kam me u gjetun në shpië prej mramjet.

Deçi i yt.

BKSH

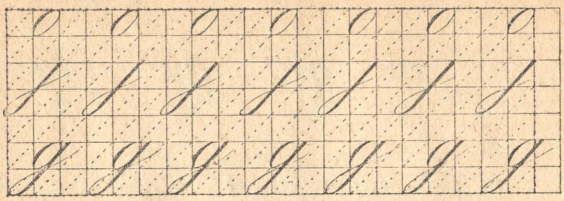

go gu ga ghe ghi

go gu ga ge gi

go ra, go la, ri go re, le gu mi, go mì-to lo, a go, a ghi, gò mi to, a go ra io, ghi ro, ga ra, ghe ro ne, si ga ra ia, ga la, ri ga, ru ga, se ghe, te ga mi no, go de re, àn go lo.

il ghi ro è un a ni ma le tì mi do.
(gjiri âsht nji shtâsë tutëse).

la go la por ta dan ni. (grykësia siell të liga).

u na ri ga sù pe ra spes so un li bro in te ro.
(nji rresht i a del spesh nji librit të terë).

BKSH

ge	***gi***	***gia***	***gio***	***giu***
xhe	xhi	xha	xho	xhu

do ge, a gio, a gia to, di sa gia to, gio co, gio ca re, gio ca to re, giu da, giu li vo, gió va ne, gio va ni le, gio ia, giu di ca re, bi gio, re gi na, a gi ta re, di giu no, ur ge, ùn ge re, ge ne ro, ge ne ra le.

Il *gió va ne che a ma il la vo ro sa rà fe li ce.*
(djali qi don punën kà me kênë i lumë).

Il *la vo ro gio va al la sa lu te.*
(puna âsht e dobiëshme per shëndet).

Il *ge ne ra le è il ca po...*
(generali âsht kreu...)

I *buoi ag gio ga ti col ti va no la terra.* (qeët nën lavrë livrojnë tokën).

Se *se i a gia to a iu ta i pò ve ri.*
(në kjofsh i pasun ndihmò të vobektët).

BKSH

ia ***ie*** ***io*** ***iu***
lia ***lie*** ***lio*** ***liu***

dalia, dalie, lione, liuto, balia, balie, celia, celie.

italia.

roma; nàpoli; bari; ancona; milano; torino; génova; cùneo; ùdine; pisa; siracusa; po; tévere.

*l' **italia** vien detta il giardino d' **europa.***
(Italja quhet lulishta e Europës).

*l' **italia** è una penisola.* (Italja âsht nji gadishullë).

*l' **italia** vanta isole belle e città gloriose.*
(Italja kà ishulla të bukura e qytete të lumnuëme).

BKF

ia	*ie*	*io*	*iu*
nia	*nie*	*nio*	*niu*
mia	*mie*	*mio*	*miu*

pania, paniere, minio, genio, amiamo, miele, mietere, mietitore, miagolare.

Chi fa i panieri? (Kush i punon shportat?

l'ape fa il miele e la cera.
(bleta bân mjalten e dyllin).

Ecco il gatto: che cosa fa?
(qe maca: ç'ka po bân?).

---

fia	*fie*	*fio*	*fiu*
via	*vie*	*vio*	*viu*

viale, caviale, viera, bivio, violino, deviare, foriero, fiato, fieno, fiore, fiutare, fiume.

Vedete il violino?
(A e shifni qemalen?)

Il po, il Tévere, l'Olona, il Ticino, il Tànaro, l'Àdige, il Rubicone, l'Aniene, il Velino, la Nera, il Teverone ed il Liri sono fiumi italiani.
(janë luma t' Italjes).

BKSH

tia	*tie*	*tio*	*tiu*
dia	*die*	*dio*	*diu*

tiara, tièpido, diede, diadema, emidio, fidia, radio, sedie.

l'aria è tiepida: siamo in ....
(ajri âsht i voktë: jemi në....)

---

bia	*bie*	*bio*	*biu*
pia	*pie*	*pio*	*piu*

biada, biétola, pietà piacere, pietoso, piuma, pieno, piano.

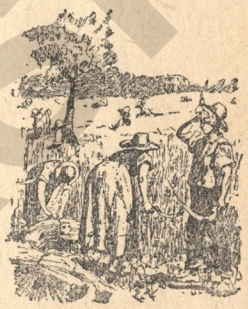

abbiate pietà dei miseri.
(të kini mëshirë për t'mjerët).

---

sia	*sie*	*sio*	*siu*
zia	*zie*	*zio*	*ziu*

siamo, siate, siete, siepe, asia, asiatico, ozio, ozioso, vizio, letizia.

noi siamo nati in albania. (na kemi lemun në Shqypënië).

amiamo l'albania. (t'a domi Shqypniën).

ria *rie* *rio* *riu*

aria, boria, rieti, oriolo, cariato, furiere, rione, ilario, curia, curioso.

L'aria pura giova alla salute.
(ajri i kulluem i viën shëndetit).

---

cia	*cie*	*cio*	*ciu*
gia	*gie*	*gio*	*giu*
chia	*chie*	*chio*	*chiu*
ghia	*ghie*	*ghio*	*ghiu*

ciera, ciuco, cielo, cieco, chiodo, bigio, ligio, unghia, chiave, chioma, ciòtola, chièdere, fiducia, chiùdere, chiamare, giàcomo, unghione, unghiata, giùbilo.

Le dita hanno le unghie. (gishtat kan thojt).

Le unghie si dèvono tenere pulite.
(thojt do t'mahen të dlirtë).

I buoi hanno le unghie divise in due.
(qeët kanë thojt t'damun dyshë).

Abbiate fiducia. (të kini uzdajë).

Eksh

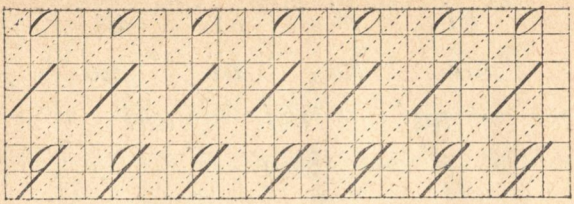

ua ue ui uo
qua que qui quo

qua, qui, quale, quale, qualità, quesito, lìquido, equità, quoto, quotidiano, queto, equànime, àquila, Quirinale.

Il maestro fa quesiti. a chi?...
(mesònjësi ban pyètje....)

L'àquila è uccello d'Albania.
(shqypja âsht zogu i Shqypeniës).

Il pane quotidiano manca spesso.
(buka e përditëshme mungon shpesh).

---

gua gue gui guo

guado, guadare, Guerino, guarire, guarito, guarigione, agguato, seguire.

Oh! è bella la guarigione.
(oh! të shendoshunit âsht i bukur).

BKSH

ai ei oi ui
ua ue ui uo
uai uei uoi
iuo

dai, sai, mai, bei, rei, sei, nei, buono, cuore, vuoto, luogo, poi, noi, voi, lui, eroi, coi, guai, quai, quei, buoi, aiuola, aura, aurora, euridice, duomo, muovere, cuoco, cuocere, fagiuoli.

i fagiuoli sono il cibo dei contadini.
(groshët janë gjella e katundarëve).
guai a te che sei cattivo!
(i mjeri ti qi jee i keq!)

---

la le lo lu li
(1) *g la g le g lo g lu g li*
gla gle glo glu gli

gleba, glicerina, agglomerare, gladiatore, agglutinare, gloria.

ecco un globo. (qe nji rruzull).
oh gloria! (oh nâmë).

---

(1) Suono duro (tingëll i ashpër).

li lie lio liu liuo
(1) *gli glie glio gliu gliuo*

gli, aglio, agli, figlio, figliuolo, paglia, maglio, ciglio, miglio, accigliato, meglio, migliore, magliuolo, tagliuola.

l'aglio fa la digestione.
(hudra ndihmon të bluëmit e haes).

il figlio obbedisca al padre.
(djali t'i ndigjojë t'jatit).

na ne ni no nu
gna gne gni gno gnu
gra gre gri gro gru

ragno, pugno, segno, cigno, sogno, guadagnare, gnau, bagno, agro, grido, gramaglie, grugnito, regno, lagno, ingegno, ignudo, bisogno, ogni.

il ragno s'arrampica per i muri.
(marimanga ngjitet mbi muret).

l'albania un tempo fu regno a parte.
(Shqypnia dikuur kje regjinië në vedi.

---

(1) Suono dolce (tingëll i âmbël).
NOTA. - L'insegnante, se lo crede opportuno, potrebbe passare a pag. 58 alle lettere albanesi *nj, sh, zh.*

BKSH

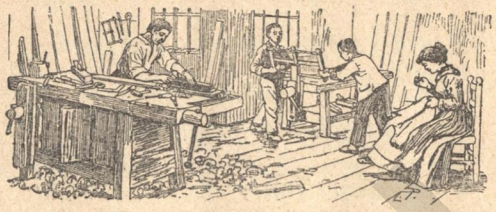

il falegname.

Pietro è un operaio infaticabile.
Lavora da mane a sera e guadagna a vìvere per sè e per la famiglia.
La sua moglie ne è lieta e i suoi figli lo aiutano con amore.
Ecco una famiglia felice!

BKSH

Drûgdhêndësi.

Pjetri âsht nji puntuur i palodhëshëm.

Punon prej mëngjezit gjer në mbrâmje e fiton për të mbajtur vehtën e fëmijën.

Gruja e tij âsht e kënaqunë e djelt i ndihmojnë me dashunië.

Qe nji fëmijë fatlume.

ca	*che*	*chi*	*co*	*cu*
ka	ke	ki	ko	ku

sca	*sche*	*schi*	*sco*	*schu*
ska	ske	ski	sko	sku

schia	*schie*	*schio*	*schiu*
skja	skje	skjo	skju

tasca, *scheda*, *scatola*, *scucire*, *schiavo*, *schiena*, *meschino*, *schiuma*.

---

ce	*sce*	*ci*	*sci*
çe	she	çi	shi

pesce, *pesci*, *uscio*, *biscia*, *scimia*, *sciòpero*, *sciame*, *uscire*, *ambasciatore*.

i *pesci vìvono in mare, in laghi, in fiumi.*
(peshqit jetojnë në detë, në liqêna e në lumenj).

si *deve temere la biscia.*
(âsht për t'u drashtë bisha).

di *che colore è il guscio dell'uovo?*
(ç'farë ngjyre ka lvorja e voes?)

BKSH

valle	*lug*
valletta	*lugth*
topo	*mî*
mosca	*mîzë*
anitra	*rikë*
oca	*patë*
neve	*borë*
ghiaccio	*akull*
altare	*lteer*
natura	*natyrë*
umanità	*njerzië*
passione	*psim*
piacere	*ândje*
bellezza	*bukurië*
purezza	*pastrië*
bello	*i bukur*
puro	*i pastër*
pietà	*dhimë*
patria	*atmee*
monte	*mal*
colle	*kodrë*
terra	*botë*

mondo	*rruzullim*
globo	*rruzull*
fede	*feë*
fanatismo	*fanatizmë*
bassezza	*poshtërsië*
antichità	*motnië*
antico	*i moçëm*
sole	*diell*
stella	*hyll*
cielo	*qiell*
dio	*hyji*
luna	*hânë*
lunetta	*hânëzë*
parte	*pjesë*
diritto	*e-drejtë*
verità	*e-vërtëtë*
vitalità	*gjallsië*
solitùdine	*vetmië*
solitario	*vetmitaar*
oro	*aar*
argento	*argjânt*
acciaio	*arênz*

Il cuore dell' uomo ha tre altari: la natura, la patria, l' umanità.
Tre lterë ka zembra e njerjut: natyrën, atdheen, njerziin.

La passione più grande è l' amore.
Psimi mâ i madhi â dashunia.

I topi e le mosche sono sudici.
Mijt e mizat janë të ndyyta.

La neve e il ghiaccio sono acqua gelata.
Bora e akulli janë ujë i ngrimun.

Il bambino deve aver pietà verso i poveri.
Fmia do të ketë dhimë per të vorfrënit.

Il dolore dell' anima non trova similitudini nel mondo.
Dhima e shpirtit nuk gjênë shymtyrë në rruzullim.

Il corpo si scompone e muore.
Korpi zhgatrrohet e des.

La verità e la giustizia non muoiono mai.
E-vërteta e drejtësia së desin kurr.

Lo spirito umano è vero e giusto ed è immortale.
Shpirti i njeriut âsht i vërtetë, i drejtë e âsht i pasosëm.

L' amore materno non ha pari.
Dashunia e mâmës nuk ka shoqe.

L'Albania è un paese antico.
Shqypenia âsht nji vênt i moçëm.

Gli uomini che abitarono per i primi l'Albania si chiamavano Pelasgi.
Njerzit qi jetuen pik së parit Shqyperinë thirreshin Pellasgj.

Il nome " Albania „ si trova nel Caucaso, nella Scozia e in America.

Êmni " Albania „ gjindet në Kaukas, në Skocje e në Amerikë.

Durazzo riposa in riva al mare.

Durrci âsht në breg të detit.

Tirana è una cittadina graziosa circondata da monti e da cipressi.

Tirana âsht nji qytetth i hieshëm i rre-thuem me male e me selvia.

L'albanese deve conoscere tutta la sua patria.

Shqyptari duhet t'a njiohë gjith atmen e vet.

Il ricco e il povero devono amarsi a vicenda.

Pasaniku e i vobeku lypset të duhen me shoqishojnë.

Il mare è largo, il cuore è profondo.

Deti âsht i gjâne, zembra âsht e thellë.

L'occhio parla prima del labbro.

Syni flet mâ parë se buza.

La vergogna arrossisce, la paura impallidisce.

Marrja kuqet, friga zbehet.

Gli scutarini sono commercianti.

Shkodranët janë tregtarë.

I Korciani sono patriotti.

Korçarët janë atdhetarë.

Il denaro corrompe i deboli.

Të hollat thejnë të ligshtit.

Lettere dell'alfabeto albanese differenti dall' italiano.

je

jo je ji ju ja
oj ej ij uj aj

jo-na, je-ni, ji-mi, jue-ja,
e-ja-ni, ma-je, u-ji, me-je,
lo-ja, ma-ji, maj-me, mij-na.

rr

re ri ru ra ro
er ir ur ar or

e re-ja, i ri-u, rue-ni, a-ra,
ro-ja, er-na, la-ra,

BKSF

ru-li, i li-ri, li-ro-ni, ma-ri-mi,
la-ra-ma-ni.

rra

rri rru rra rro rre
irr urr arr orr err

rri ni, rru le, rra ni, rro le,
rre na, a rra, rru mi, a rri na,
rro li, rro ja, mo rri, ma rre.

lla

llu lla llo lle lli
ull all oll ell ill

llu lla, llo mi, mie lli, lla na,
u lli ni.

mu lli ri mu lla ri ma llo ni u ma lle
mu lla ni.

Bkoh

e ë

e e e e e
ë ë ë ë ë

e-rë le-rë le-më më-më lë-në ne-më
rë-rë a-rrë u-jë jo-në a-më lo-në
ma-rë e mi-rë

y

y y y y y

a e ë i o u y
i o u y a ë ë
y a e ë i o u

y-me-ri ly-e-ni me ry-e a-y y-lli
my-lla rry-ma i y-ni më-ny-ra ly-mi
rry-lli ly-mo-re

BKSH

Sa

sy su so si se së sa
ys us os is es ës as

sy-ni su-ta so-lla si-ta se-rë së-mu-rë
sa-si-a sa-ma-ri rra-sa dë-rra-së
fa-ro-se me-sa-ta-re fa-su-le më-si-me
so-se sy-pë-ri-mi su-pa-ta i so-su-ni
so-va-li më-sy-na

Zu

zo zi ze zë za zy zu
oz iz ez ëz az yz uz

zo-rra zi-li-a ze-lli
e ze-zë za-lli-na zy-rë-ta-ri ve-zo-re
vo-zi-ta za-no-re pe-zu-llo-va
ma-zi dy-zo-va

BKSH

ci ce së ca cy cu co
ic ec ëc ac yc uc oc

ci ba, ce na, e së, ca pi, cy ti,
cu ca, co pa, ci ca, ca li na,
ce pi, co fi, da ci, së no ve,
ma ca, cu bi, ci ci ri mi, cu rri,
ca lli ma, ca ra ni, cu le,
cu pi li

xe xë xa xy xu xo xi
ex ëx ax yx ux ox ix

xe va, rre xë, xa ne sa, xu na,
xo ra, xi xa, rrë xo va,
xe la da, xi lo na

Bksh

hu

hë ha hy hu ho hi he
ëh ah yh uh oh ih eh

hë-na, ha-sa, hy-na,
hu-ni, i ho-llë, hi-ri, he-ra, ha-pa,
hy-lli, hu-ta, ho-pa, hi-rrë, he-to-va,
ha-la, hy-pa, hu-pa, ho-lli-mi,
ho-bo-rri.

ko

ka ky ku ko ki ke kë
ak yk uk ok ik ek ëk

ka-li, ku, ku-pa, ko-ka,
ki-za, ke-mi, kë-tu, ko-sa,
ku-mo-na, ku-ku-va-ja, ke-pi,
kë-pu-ta, ko-ko-re-ci, ki-ni,
ka-lo-rë-si, kë-pu-ca, ku-llo-sa,
pa-to-ku, lo-ke.

BKSH

g

gy gu go gi ge gë ga
yg ug og gi eg ëg ag

gy-pi, gu-ri, go-go-li, ge-ga,
gë-zi-mi, ga-zi, gu-gu-ro-ni, go-ga,
ga-bi-mi, gë-rre-va, go-ma-ri,
gu-xi-mi, la-gi, gu-ra-le-ci,
ga-to-va, pa-ge-sa.

q

qu qo qi qe që qa qy
uq oq iq eq èq aq yq

qu-qi, qo-ka, qi-vo-ri, qe-pa,
a-që, qa-fa, qy-pi, qu-ka, i ku-gi,
e ke-qe, pa-që, qa-va, qu-lli, po-qe,
pa-qo-va, qi-me, qy-qa-ri,
që-lli-mi, qe-pi,

BKSH

gjë

gjo	***gji***	***gje***	***gjë***	***gja***	***gjy***	***gju***
ogj	**igj**	**egj**	**ëgj**	**agj**	**ygj**	**ugj**

gjo-va, gji-ri, gje-ta, gjë-ja,
gjy-ki-mi, gju-mi, gje-gja, gja-ku,
gjë-mi-mi, gji-u, gjo-ni, gjo-lla,
gjy-ka-ta, gji-za, ma-gjypi
la-gje.

ça

çi	***çe***	***çe***	***ça***	***çy***	***çu***	***ço***
ic	**ec**	**ëc**	**ac**	**yc**	**uc**	**oc**

çi-ka, çe-ta, la-çë, ça-va,
çy-ca, çu-ni, ço-ka, çi-la, çe-po-ni,
çë-mi-mi, çu-pa, ka-ço-rre,
ça-ka-lli, ka-çu-ba, çe-ti-na,
çu-ka, ço-ni.

BKSH

xhy

xhe	*xhë*	*xha*	*xhy*	*xhu*	*xho*	*xhi*
exh	ëxh	axh	yxh	uxh	oxh	ixh

xhe-pi, xha-ko-ni, xho-ka, xhi-xha,
xhi-xhi-llo-ja, a-xha.

dhu

dhë	*dha*	*dhy*	*dhu*	*dho*	*dhi*	*dhe*
ëdh	adh	ydh	udh	odh	idh	edh

dha-llë, dhu-në, dho-ma, dhi-a,
dhe-ta, ma-dhë-si-a, dhe-to-ri,
a-dhu-ri-mi, u-dhë, vo-dha.

tho

tha	*thy*	*thu*	*tho*	*thi*	*the*	*thë*
ath	yth	uth	oth	ith	eth	ëth

tha-va, thy-e, thu-pu-ra, thi-ka,
the-va, va-thë, tho-ni, thi-tha,
tha-ku, thë-rri-ta, the-ra, tho-mi.

BKSH

një

njy	*nju*	*njo*	*nji*	*nje*	*një*	*nja*
ynj	unj	onj	inj	enj	ënj	anj

njy-na, njo-ha, nji-ta, nje-ri-u,
një-ri, nja-la, nje-ha, i njo-mi.

she

shu	*sho*	*shi*	*she*	*shë*	*sha*	*shy*
ush	osh	ish	esh	ësh	ash	ysh

shu-mo-ri, sho-sha, she-shi, shë-ko-va, sha-la, shy-ta, shi-ja, ma-sha, shu-më, sho-ku, she-ga, shi-ta, sha-rra, shu-mo-va, sho-lli, ve-shë.

zhe

zho	*zhi*	*zhe*	*zhë*	*zha*	*zhy*	*zhu*
ozh	izh	ezh	ëzh	azh	yzh	uzh

zhi-ri, zhe-la-ni, zha-ba, zhy-ta,
zhu-ri, zhi-ga-ta, zhe-gu, zhu-la-ta.

BKSH

Racconto.

(Kallzìm).

Il piccolo Ernesto si recò un dì a passeggio per i campi.

In breve il cielo si oscurò e cominciò a piovere a catinelle. Ernesto si riparò sotto un albero. Il tuono rombava e dovunque guizzava il lampo. Un fulmine si precipitò sull'albero e ne incenerì le cime. Ernesto svenne.

Tornato in sè corse a raccontare alla mamma l'accaduto. La mamma commossa lo baciò e gli disse: « Non è bene fermarsi sotto gli alberi quando fa temporale. »

Ernestja i vogël raa nji ditë me shetitë nër fusha.

Me të shpejtë qielli u vrâ e filloi me raa shii me rrëshekë.

Ernestja u struk nën nji pêmë. Bumbullote e gjith-kunt gjarpënonte vetima. Nji rrfeë raa mbi pêmë e i a zhariti majet. Ernesto-s i raa të fiktë. Kuur u kthye në vehtje ngau me i diftue mâmës se ç'i ndodhi. Mâma e trishtueme e puthi e i tha: « Nuk âsht mirë me u ndalë nën pêmë kuur bân fortunë. »

Fratello e sorella.

Emilio e Margherita sono fratello e sorella. Insieme si recano sempre a scuola ma a casa non si trovano mai in due.

Emilio preferisce perdersi nelle vie giocando con i ragazzi e non ama lo studio. Margherita invece cura i compiti e a suo tempo gioca ed è più contenta di Emilio.

Emilio non sarà un bravo cittadino. Margherita crescerà come un bel fiore di primavera.

Vëllaa e motrë.

Emili e Margerita janë motrë e vlaa. Bashkë shkojnë gjith-herë në shkollë por në shpii të dy nuk gjinden kurr.

Emilit i pëlqen m'u bjerrë nër udha tuj lujtë me fmië e nuk e don msimin, në vënt qi Margerita kaa në kujdes dëtyrat e në kohë të vetë lot e âsht mâ kunnën se Emili.

Emili së ka me kënë nji qytetas i vjefshëm. Margerita ka me u rritë si nji lule e bukurë prëndveret.

Letterina.

Caro amico,

Ieri sono stato alquanto indisposto e non potei venire da te. Scusami, oggi però mi sento meglio, e se domani sarò del tutto guarito non mancherò di recarmi a casa tua.

Addio. Ricevi un bacio da

Romeo.

Letrë.

Mik i dashur,

Dje kam qënë ça pak i semurë e nuk munda te vinj te ti. Me fal e ne goftë se neser do të jemë i sheruar nuk do te mungoj te vinj në shtepii t'ande. Prit nj të puthur prej.

Romeut.

BKSH

sla, snu, sme, sre, sti, sde,
sba, sfo, sca, sga, bla, bre,
cru, cla, dre, fla, glo, vla.

slavo, snudare, smemorato, stivale, sdebitarsi, sbaglio, sfoderare, scamiciato, sgabello, blandizie, bretella, crudele, clamore, flagello, globo.

Dresda, Clelia, Vladimiro.

Se sbagli, confessa il tuo fallo.
(Në kjoftë se gabòn, rrfyje gabimin t'ând).

Peccato confessato è mezzo perdonato.
(Mkati i rrfyemun â gjysash i shpërblyemun).

I fanciulli sùdici non sono amati da nessuno
(Fmijt e ndyyt nuk janë të dashunë prej kërkuj.

Bksh

L'Albania.

L'Albania è la terra ove io sono nato e per questo io mi chiamo albanese. L'Albania ha le sue alpi dove le nevi sono eterne; ha le sue valli profonde dove echeggia il canto del pastore che ricorda le armi e la gloria dei padri antichi. Ah è bella la mia patria, benedetto sia il suo nome in eterno. Io l'amo con tutta l'anima e crescerò suo devoto figlio, crescerò per farle onore con lo studio e col lavoro.

Viva l'Albania!

Shqypënia.

Shqypënia âsht dheu ku un kam lee e për këtê thirrem shqyptaar. Shqypënia kaa bjeshkët e veta ku bora âsht e pasosun; kaa lugje të thella ku shungullon kânga e blegtorit qi përmëndë armët e namin e etnive të moçmë. Ah i bukur âsht atdheu i im, bekue i kjoftë êmni për gjith-monë. Un e due me gjith shpiirt e kam me i u rritë biir i dashun, kam me u rritë për me kênë ndera e tij me këndim e me punë.

Rnoftë Shqypënia!

Monastir, Uskub, Janina, Scutari sono le più grandi città dell'Albania.

Manastiri, Shkupi, Janina, Shkodra janë qytetet mâ t'mëdhajat e Shqypëniës.

In tutte queste città vi sono cuori che ardono e palpitano d'amore per la patria.

Në të gjitha kto qytete ka zêmbra ci digjen e dridhen prej dashuniës s'atdheut.

Korcia è un vivo focolare.

Korça âsht nji vatrë e gjallë.

Tirana conta molti bey.

Tirana kà shumë bejlerë.

Numeri romani.

(Numra romakë).

I	II	III	IV	V
1	2	3	4	5
VI	VII	VIII	IX	X
6	7	8	9	10
XI	XII	L	C	D
11	12	50	100	500

M 1000 — MDCCCCXII 1912

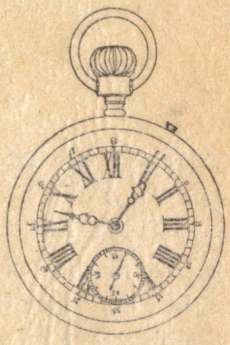

L'Orologio.
(herari).

BKSH

Novibazar
Durmitor
Vecchia
SERBIA
MONTENEGRO
Drin Bianco
Pristina
Serbia
Monti Albanesi sett.
Cattaro
CETTIGNE
Bocche di Cattaro
Giacova
Prizren
Scutari
Antivari
Drin
Uscub
Punta Menders
Dulcigno
Monti
Drin
Dagh
Sciar
Alessio
G. DEL DRIN
Albania
Nero
C. Rodoni
B. di Lales
C. Pali
Durazzo
B. di Durazzo
C. Laghi
Elbassan
Gheghi
Ocrida
L. Ocrida
Monastir
L. Presba
M. ADRIATICO
Punta Samana
Poltina
B. di Valona
Valona
C. Linguetta
Monti
Merlera
Fano
Corfù
Janina
GRECIA
Pindo
M. JONIO
Arta
Provesa
G. di Arta

BKSH

Behg et Cosova

BKSH

BKSH